

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Кафедра	Графіка	Рік навчання	2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	4
Групи	Г23-1, Г23-2, РЕТМ, САММ, СЖ-1, СЖ-2.		

КАЛІГРАФІЯ ТА РУКОПИСНА КНИГА

Семестр 4 (весна 2025 р.)

27 січня — 31 травня

Викладач	Мельникова Уляна Петрівна
Е-mail	melnykova@gmail.com
Заняття	Згідно з розкладом занять
Консультації	
Адреса	к. 405, поверх 4, корпус 2, вул. Мистецтв 8
Телефон	057 706-03-50 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Лекції, практичні заняття та консультації з викладачем у стінах академії проходять у визначені дні та години, згідно з навчальним розкладом. Додатковим офіційним джерелом комунікації студентів з викладачем є листування у Viber та e-mail. В разі необхідності додаткової консультації, студенти можуть обговорити з викладачем ескізи та інші питання стосовно виконання завдань через онлайн-включення в ZOOM.

Умови листування:

- 1) у тексті обов'язково має бути зазначена назва дисципліни, ім'я автора, курс, група, тема завдання.
- 2) прикріплений файл з ескізами має бути у розширенні jpeg, RGB (300 dpi).

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Для успішного вивчення дисципліни студенти використовують весь комплекс знань з дотичних фахових дисциплін «Рисунок», «Академічний живопис», «Робота в матеріалі», «Кольорознавство», «Загальний курс композиції», «Шрифт і типографіка», які вивчаються протягом 3 семестрів.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Методичні рекомендації

- Мельникова У.П. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни «Шрифт і типографіка». Х.: ХДАДМ, 2019. – 32 с.
- Візуальний методичний матеріал (курсіві роботи студентів) з методичного фонду кафедри.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для запису лекційного матеріалу, практичних завдань, ескізів. Олівець, фломастер, туш, широке і тонке перо, тримач для пера, папір для каліграфії. Цифрова техніка (ноутбук, планшет, фотокамера, телефон тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Каліграфія та рукописна книга» є навчальною дисципліною, що охоплює всі подальші фахові спрямованості підготовки студентів з плакату, станкової графіки та книжкової графіки, викладається на кафедрі графіки ХДАДМ.

У процесі вивчення дисципліни студенти знайомляться із різновидами каліграфічних стилів, типографічних та каліграфічних композицій, базовими методами побудови композиції рукописного аркуша, опановують уміння з написання каліграфії гострим, широким пером, вдосконалюють фахову майстерність шляхом виконання практичних творчих завдань.

Мета дисципліни – формування загальних та фахових компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 10. Здатність усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 12. Враховувати психологічні особливості у процесі навчання, спілкування та професійної діяльності.

ПРН 18. Формувати екологічну свідомість і культуру особистості, застосовувати екологічні принципи в житті та професійній діяльності.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

«Каліграфія та рукописна книга» охоплює вивчення каліграфічних стилів, складових рукописного шрифту, різновиди систем писемності. Застосування практичних навичок при створенні каліграфічних композицій, використання знань та умінь, отриманих з курсу «Шрифт і типографіка», для вільного оперування різновидами рукописного шрифту і втілення творчого задуму студентів.

Четвертий семестр —90 годин: 4 — лекції, 26 — практичні заняття, 60 — самостійна робота.

1 МОДУЛЬ. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РУКОПИСНОЇ КНИГИ

1. Технології виконання рукописної книги.
2. Каліграфічні вправи широким пером.
3. Каліграфічні вправи гострим пером.

4. Структура книги.

2. МОДУЛЬ. КОМПОЗИЦІЯ СКЛАДОВИХ КНИГИ

5. Композиція обкладинки.
6. Композиція титульного розвороту.
7. Композиція форзаца.
8. Внутрішні простір рукописної книги.
9. Виконання макету рукописної книги.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми завдань розкриваються шляхом лекційних та практичних занять. Самостійна робота студентів спрямована на завершення практичних завдань. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, виконання ескізів та оригіналів. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є модульні та екзаменаційні перегляди. Для отримання семестрової оцінки необхідно пройти рубіжні етапи контролю у формі модульних переглядів результатів виконання практичних завдань студентів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)		Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+	98–100	задовільно	64–74	D
			A	95–97		60–63	E
			A-	90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F	
	75–81	C					

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Заняття починаються чітко за розкладом, студентам неприпустимо запізнюватись. Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має запитати дозволу вийти з аудиторії. Про наявність необхідних матеріалів та інструментів студенти повинні потурбуватись заздалегідь, до початку заняття. Вітається відкрите обговорення за темою заняття, креативність, аргументоване відстоювання власної позиції, толерантне відношення студентів один до одного. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має завчасно попередити про зміни і перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю зі студентами. В разі переходу академії до карантинних умов та запровадження дистанційного навчання, заняття проходять за навчальним розкладом в ZOOM.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Не дозволяється пропускати заняття без поважних причин (причини пропуску мають бути підтвержені). Якщо студент пропустив певну тему, він повинен відпрацювати її та на наступному занятті показати результат практичної роботи, яку він виконав самостійно.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (під час композиційного пошуку рішення практичних завдань, виконанні ескізів та оригіналів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не допускаються. Якщо під час рубіжного контролю помічені елементи плагіату, студент не отримує оцінку за виконане завдання.

Корисні посилання:

<https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

<https://ksada.org/tv-pangram.html>

РОЗКЛАД КУРСУ

Семестр 2: ПОБУДОВА ШРИФТУ. ГРУПИ ДРУКАРСЬКИХ ШРИФТІВ

Дата (тиждень)	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	1.1	лекція	ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РУКОПИСНОЇ КНИГИ	2		<i>Конспект лекцій</i>
2	1.1	лекція	Технології виконання рукописної книги.	2		<i>Конспект лекцій</i>
3	1.2	практичні	Каліграфічні вправи широким пером.	2		<i>Цифрова техніка (планшети, ноутбуки)</i>
4	1.2	практичні	Каліграфічні вправи гострим пером	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
5	1.3	практичні	Підбір аналогів	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
6	1.3	практичні	Структура книги	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
7	1.4	практичні	Робота над ескізами	2		
8	1	практичні	Оформлення ескізів для експозиції	2	Модульний перегляд	
9	2.1	практичні	КОМПОЗИЦІЯ СКЛАДОВИХ КНИГИ, Обкладинка.	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>

10	2.1	практичні	Композиція титульного розвороту	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
11	2.1	практичні	Робота над завданням	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
12	2.2	практичні	Композиція форзаца	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
13	2.2	практичні	Внутрішній простір рукописної книги	2		
14	2.3	практичні	Виконання складових макету	2		<i>Матеріали та інструменти для каліграфії</i>
15	2.3	практичні	Виконання макету рукописної книги	2		
			Оформлення експозиції		Семестровий перегляд	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Модульний перегляд	0–40
2	Модульний перегляд	0–60
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, **A** — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, творчо підійшов до виконання завдань, логічно побудував і професійно виконав усі завдання, надав додаткові варіанти за відповідними темами, крім того, брав участь та переміг (посів 1–3 місце) у міжнародних або усеукраїнських конкурсах та акціях, студентських олімпіадах чи наукових конференціях з мистецтва або дизайну.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, **B** — за шкалою ECTS) отримує студент, який добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, **C** — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, **D** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на

недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу тощо).

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, **E** — за шкалою ECTS) отримує студент, який в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, **FX** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем практичного та теоретичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота для виконання усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна перездача.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, **F** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з усіх модулів дисципліни, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевірками та не склав екзаменаційного перегляду. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Система бонусів передбачена у контексті інформальної освіти: додаткові бали за творчу активність студента під час навчання: участь в обласних та всеукраїнських художніх виставках, конкурсах та олімпіадах, організації персональних виставок і творчих проєктів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

- Гальченко В. Ю. Типографіка: основи і принципи. — Х.: ХДАДМ, 2007. — 72 с.
- Мітченко В. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. — К.: Laurus, 2018. — 288 с.
- Мітченко В. Естетика українського рукописного шрифту. — К.: Грамота, 2007. — 208 с.
- Harris D. The Art of Calligraphy. — London: Dorling Kindersley Limited, 1995. — 128 p.
- Ruder E. Typography. — Sulgen (Switzerland): Niggli, 2009. — 274 p.
- Winters E. Mastering Copperplate Calligraphy: A Step-by-Step Manual (Lettering, Calligraphy, Typography). — NY: Dover Publications Inc., 2003. — 192 p.

Допоміжна:

- Каталог кирилических шрифтів «Живий шрифт». — К.: Школа каліграфії «Арт і Я», 2018. — 64 с.
- Ком'яхова Н. Прописи «Українська в'язь та устав». — К.: Школа каліграфії «Арт і Я», 2021. — 42 с.
- Чабаник В. Прописи «Італійський курсив: латиниця та кирилиця». — К.: Школа каліграфії «Арт і Я», 2021. — 104 с.
- Чабаник В. Прописи «Український скоропис: каліграфія гострим пером». — К.: Школа каліграфії «Арт і Я», 2018. — 98 с.
- Bauchaus / Konzeption: Droste M. — Bauchaus. — Bauchaus-Archiv Museum für Gestaltung. — Köln — London — Madrid — New York — Paris — Tokio: Taschen, 2002. — 256 S.
- Molly Suber Thorpe. Mastering Modern Calligraphy : Beyond the Basics: 2,700+ Pointed Pen Exemplars and Exercises for Developing Your Style. — NY: r St. Martin's Griffin, 2019. — 240 p.